SIMPOZIJA „TULKOJOT ATSAUCES" PREZENTĀCIJU TĒZES

Ieva Astahovska (LV). Postpadomju stāvoklis laikmetīgajā mākslā Latvijā

Interese par t.s. postpadomju realitāti ir kļuvusi par aktuālu tendenci laikmetīgajā mākslā. Pēc 90. gadu un 2000. gadu sākuma „amnēzijas" šobrīd acīmredzot ir iespējams nu jau bezkaislīgāk atskatīties uz pagātni. Arvien vairāk tieši jaunās paaudzes mākslinieki risina „attiecības ar vēsturi", pievēršas sociālisma laika „arheoloģijai" un tās kompleksajiem jautājumiem.

Fiksējot konkrētas stratēģijas šai „izrakumu laukā", ir pamanāmas dažādas tendences. To spektrs variējas no ironiski postkoloniāliem vērojumiem par lokālo sociālo realitāti kā Eiropas nomali un šejienes citādību, ko vizuāli un mentāli formējis padomju laiks, līdz nostalģiskai aizrautībai par pamazām izzūdošiem sociālisma nospiedumiem sadzīves kultūrā. Arī no anonīmiem vai personīgiem dzīves stāstiem, kas vēsta par neapzinātām/apslēptām traumām, kuras traucē pielāgoties šodienas kapitālismam, līdz progresīvam „postkomunisma stāvolim", kur padomju mantojums var kalpot par laikmetīgās realitātes kritikas instrumentu.

Šai prezentācijā tās autore mēģinās identificēt, kuras no stratēģijām priekšplānā izvirzās mākslā Latvijā.

Dovile Tumpīte (LT). Mākslinieciskā iztēle un sociālisma pagātnes uzplaiksnījumi

Prezentācija pievērsīsies Lietuvas laikmetīgās mākslas stratēģijai kontekstā ar sociālisma pagātni un modernitāti pēdējā desmitgadē. Necenšoties atsegt traumatisko pieredzi, tā drīzāk dod priekšroku intelektuālu un uztveres spēļu spēlēšanai ar formu estētiku, mentalitāti vai sociāliem un kultūras fenomeniem un sociālisma realitātes mītiem. „Pēc-atmiņas" mākslinieciskā iztēle uzrāda tās pārveidojošo spēku, spējot pārvērst pagātnes atmiņas un uzlūkot tās citādi – kā „retumu kabinetu". Traumatisko pieredzi uzvar (vai neitralizē) tieksme pēc intelektuāla apmierinājuma.

Raela Artela (EE). Tava perifērija ir mans centrs

Savā prezentācijā Raela Artela stāstīs par projektu ciklu „Tava perifērija ir mans centrs" un runās par Austrumeiropas jaunākās paaudzes mākslinieku darbību. Viņu interesē to mākslinieku pozīcija, kas savos darbos pievēršas pārmaiņu procesiem un tajos piedalās, reflektējot par ideoloģiskajām nesaskaņām Austrumeiropas sabiedrībā.

Projekta „Tava perifērija ir mans centrs" ietvaros tiek pētītas, fiksētas un atspoguļotas tās mūsdienu mākslinieciskās pozīcijas, kas ir kritiskas attiecībā pret sociālo, politisko un kultūras vidi, kas veidojusies pēdējo divdesmit gadu laikā pēc dzelzs priekškara krišanas.

Vītauts Michelkevičs (LT). Nidas mākslas kolonija kā eksotiska vieta: starp dabas skatiem un postpadomju realitāti

Jau trešo gadu pēc kārtas mākslinieki dodas uz Nidas rezidenci, lai tur pavadītu 1–4 mēnešus. Lielākā daļa ir no Rietumeiropas un Ziemeļamerikas, un viens no iemesliem, kas viņus mudina uz turieni doties, ir postpadomju realitāte. Viņus interesē iepazīt Eiropas otru pusi.

Nelielu pārskatu par rezidencē notiekošajām aktivitātēm turpinās kritiski jautājumi: kā rezidence funkcionē tūrisma, postpadomju realitātes un post-romantikas mītu kontekstā? Kā rezidence funkcionē kā (kritiska) tūrisma aģentūra? Kāpēc cilvēki dodas uz attālām vietām un kā mākslinieki/kuratori dzīvo un strādā perifērijā?

Arnis Balčus (LV). Fotografēt aizmirsto un neredzamo

Arnis Balčus jau vairākus gadus savos darbos runā par latviešu identitāti, īpaši pievēršoties kolektīvām atmiņām un uzvedības modeļiem. Tās visspilgtāk ieraugāmas, sākot ar sēriju „Amnēzija", kur tiek aktualizēti dažādi padomju laiku ikdienas rituāli un beidzot ar nesenāko ciklu Latvijas piezīmes, kurās autors pēta sabiedrisko telpu un kolektīvās pulcēšanas paradumus Rīgā un Latvijas mazpilsētās.

Sofija Tabatadze (GE). Pirimze

Prezentācijā māksliniece stāstīs par savu pētniecisko projektu „Pirimize", pie kura pašlaik strādā.

„Pirimize" ēka tika uzcelta 1971. gadā Padomju Gruzijā. Tai bija 6 stāvi un tajā atradās darbavietas visu veidu meistariem. Tur varēja salabot jebko – kurpes, pulksteņus, brilles, rotaslietas, somas, jostas, matu fēnus, virtuves ierīces... Tur varēja uzasināt nažus un šķēres, nogriezt matus un nospodrināt kurpes. Cilvēki visā pilsētā izmantoja „Pirimize" pakalpojumus.

Ēkas iekšpusē pavērās lielisks skats. Katram meistaram bija savs stends, ko greznoja pašdarināti interjeri – noklāti ar izgriezumiem no glancētiem Rietumu žurnāliem, kailu meiteņu foto, ar roku rakstītiem sludinājumiem. 2007. gada vasarā visi darbinieki tika atlaisti, un „Pirimize" tika nojaukta. Tās vietā tagad atrodas „Pirimize Plaza". Vārds „plaza" gruzīnu valodā ir svešvārds, un tas norāda virzību, kādā Gruzija dodas, mainot vārdus uz eksotiski skanošiem nosaukumiem, bet nemainot cilvēkus vai pamatvirzienu. „Pirimize Plaza" būs vēl viens tirdzniecības centrs ar biznesa ofisiem. Arī daži no iepriekšējās „Pirimize" meistariem tur strādās, maksājot augstu īri par mazu darba istabu pagrabā bez dienas gaismas. Intervijas ar bijušajiem darbiniekiem uzrāda interesantu paralēli starp to, kas notika ar šo celtni un to, kas šobrīd notiek ar valsti.

Magdalēna Radomska (PL). Kā eleganti sekot Marksam – postkomunisma māksla postkomunistiskajā Eiropā

Lekcija pievērsīsies kapitālisma kritikai postkomunistiskajā Eiropā gan pēc komunisma režīma sabrukuma 1989. gadā, gan pēc 2008. gada finanšu krīzes.

Māksliniekiem, kas bija aktīvi septiņdesmitajos un astoņdesmitajos un mākslā turpināja darboties arī pēc 1989. gada, bija marksisma „bagāža", tāpēc viņi spēja saprast režīma despotisko un totalitāro dabu. Savukārt 2008. gada finanšu krīze spēcīgi ietekmēja un mainīja laikmetīgās mākslas paradigmas, un daudzos mākslas darbos, interneta attēlos un postmarksisma filozofu tekstos var ieraudzīt paralēlās teorētiskās struktūras.

Lekcija pievērsīsies mākslinieciskо līdzekļu evolūciju pēdējo divdesmit gadu laikā. Tās teorētiskais ietvars balstās uz horvātu kultūras kritiķa Borisa Budena tekstu, kas apsver demokrātijas un kapitālisma savstarpējas uzturēšanas nepieciešamību, kā arī mūsdienu postmarksisma domātāju Maikla Hārta un Antonio Negri, Slavoja Žižeka, Alēna Badjū, Džordžo Agambena un citiem tekstiem.

Davors Miškovičs (HR). Sociālisma mantojums: utopija

Sociālisma mantojums pasaulē joprojām ir klātesošs. To atzīst pat konservatīvie, bet, ja viņi te redz problēmu, es savukārt redzu iespēju. Piemēram, vēstures profesors Alens Čārlzs Kors savā lekcijā (http://vimeo.com/21613629) apgalvo, ka sociālisms balstās uz aplamu pieņēmumu, ka bagātība izriet no dabiskās vides, neņemot vērā cilvēka darba un pūļu ieguldījumu bagātības radīšanā, ko uzsver liberālā doma. Kors un viņa domubiedri savukārt ignorē faktu, ka pats kapitālisms neuzskata bagātību par cilvēka darba rezultātu, bet par ienākumu no kapitāla, un neoliberālajā versijā kapitālam vienmēr un visur jābūt privātam.

Tā kā sociālisms neuzskata bagātību par cilvēka darba rezultātu, tas neņem vērā cilvēkus kā unikālas būtnes ar specifiskām vajadzībām, centieniem un mērķiem. Sociālisma pamatideja ir bagātības vienlīdzīga sadale, vienalga, cik daudz pūļu, intelekta un prasmju ir ieguldīts bagātības radīšanā. Sociālisms ir vienkārši netaisns pret tiem, kuri iegulda vairāk.

Tomēr bijušās Dienvidslāvijas valstīs ir pozitīvs skatījums uz sociālismu. To cilvēku vidū, kas dzīvojuši abās sistēmās, diezgan izplatīta ir personiskā pieredzē balstīta ideja, ka sociālisms bija labāks. Cilvēki zina, kas tas tika sasniegts uz personisko brīvību rēķina, bet viņiem sociālā drošība šķiet svarīgāka. Protams, šodienas skatījums uz sociālisma laiku ir nostalģisks, bet tas ir stūrakmens mūsu iztēlei par labāku nākotni, kas būtu taisnīgāka, vienlīdzīgāka un drošāka. Un šai vīzijā cilvēka vajadzības, mērķi un centieni tiek ņemti vērā…

Tanels Randers (EE). Austrumeiropa neoliberālajā realitātē un dekoloniālisma izvēle

Austrumeiropa, kas balstīta uz atšķirību no Rietumiem, ir kļuvusi par mītu, lai gan zināmas atšķirības pastāv joprojām. Kāda ir šīs atšķirības nozīme, un vai tā var kļūt par jauna Austrumeiropas diskursa saturu? Prezentācija iepazīstinās ar dekoloniālismu kā iespēju no jauna formulēt Austrumeiropas diskursu.

Mārtiņš Kaprāns (LV). Komunisma atcerēšanās: atsedzot Latvijas biogrāfisko diskursu par padomju laikiem

Priekšlasījums atsegs to tematisko tīklojumu, uz kā balstās Latvijas biogrāfiskais diskurss par padomju laikiem. Tajā teorētiskā un konceptuālā līmenī būs analizēta virkne latviešu autobiogrāfiju (inteliģence, bijušās amatpersonas, izsūtītie), kas izdotas kopš 1991. gada. Īpašu uzmanību autors veltīs tam, kā laika gaitā ir transformējušās biogrāfisko diskursu organizējošās tēmas.

Lina Michelkeviče (LT). Cilvēki (mākslas)darbā: modelējot skatītāju lomu Lietuvas laikmetīgajā mākslā

Pēc padomju „māksla tautai" pieredzes postpadomju mākslinieki pieņēma drīzāk pretēju stratēģiju – iesaistīt „tautu mākslas darbā". Skatītājiem bija jākļūst „līdzvainīgiem", lai mākslas darbs kļūtu iespējams. Tomēr viņi nesadarbojās vairāk kā vien caur „piedalīšanos" vai „tiekot iesaistīti". Tas ļāva māksliniekiem un kuratoriem piesardzīgi nošķirt anonīmos dalībniekus no tiem, kuri uzņemas autorības nastu.

90. gados „piedalīšanās" un „iesaistīšanās" bija tikai netieša tā laika populāru mākslas kritiskas atslēgvārdu vienība, taču pēdējo desmit gadu laikā abi jēdzieni kļuvuši par laikmetīgās mākslas diskursa (simulācijas) lozungiem.

No vienas puses, mākslas projekti, kas veidoti kā notikumi, pieprasa jaunu publiskās līdzdalības kvalitāti. No otras – kad sadarbība, līdzdalība un piedalīšanās kļūst par projekta galveno mērķi, šķiet, ka kuratori labprāt gribētu tikai nodarboties ar pašu komunālo aspektu, projekta saturisko pusi atstājot tiem, kas tajā sadarbojas un piedalās.

Analizējot dažādus piemērus no Lietuvas laikmetīgās mākslas ainas, prezentācija fokusēsies uz dažādu auditorijas tipu atšķirībām (līdzdalībnieki, pavadoņi, vērotāji), jautājot vai dalībnieki grasās nostumt malā skatītājus?

Viktorija Eksta (LV). Projekts Laika mašīna: industriālā trase ar poētiskām pieturām

Priekšlasījumā autore stāstīs par savu pētījumu par bijušās Rīgas Kinostudijas hronikas nodaļas produkciju – filmām, kino žurnāliem, autoriem un pārstāvētajiem estētiskajiem virzieniem.

Lielākā daļa cilvēku, domājot par padomju kino, vispirms atceras spēlfimas, piemēram, Limuzīnu Jāņu nakts krāsā vai PSRS lielhītus. Arī tādi jēdzieni un vārdi kā "Rīgas skola", "Rīgas poētiskais dokumentālisms", Hercs Franks, Uldis Brauns, Juris Podnieks, Par 10 minūtēm vecāks, Vai viegli būt jaunam?, Šķērsiela ir specifiskāki, tomēr samērā labi zināmi, turklāt tie atstāja pēdas ne tikai Latvijas dokumentālā kino vēsturē. Lai saprastu, kāpēc šīs filmas varēja tapt tieši tādas, kādas tās ir, būtiski iezīmēt arī "fonu" un tā izteiksmes veidus – plašo, ne tik pazīstamo filmu, kinožurnālu un citu "blakusproduktu" korpusu, kurā ietilpst, piemēram, izglītojošais, industriālais, zinātniski populārais un cits "dokumentālais" kino.

Izstāde un notikumu programma norisināsies Laikmetīgās mākslas centrā, Alberta ielā 13, 7. stāvā.

Par Laikmetīgās mākslas centru:
Laikmetīgās mākslas centrs (LMC) ir starptautiski aktīva nevalstiska kultūras organizācija, kas caur mākslas prizmu piedāvā neatkarīgu skatpunktu uz aktuālajiem un nesenās vēstures notikumiem. LMC Ofisa galerija un informācijas centrs ir atvērts katru darba dienu no plkst. 12:00 līdz 18:00.

Vairāk informācijas: Elza Zīda, Laikmetīgās mākslas centrs, E. elza@lcca.lv, M. 29152346, www.lcca.lv